

§2.7 ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОЇ ТОРГІВЛІ УКРАЇНИ З ЄВРОПЕЙСЬКИМ СОЮЗОМ В УМОВАХ СПРОЩЕНОГО МИТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ (Гринів Л.В., Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника)

Вступ. Україна прагне наблизити українське митне законодавство до митного законодавства Європейського Союзу (ЄС), імплементувати європейську практику у здійснення української митної справи та підготувати національне законодавство для впровадження системних процедур вступу України до Конвенції про процедуру спільного транзиту від 20.05.1987 [1]. Також наша держава бере участь у Новій комп'ютеризованій транзитній системі (NCTS), яка використовується сторонами вищезгаданої конвенції. Таким чином, Україна прагне надати ефективний захист прав та інтересів суб'єктів, які здійснюють зовнішньоекономічну діяльність.

Мета дослідження полягає у розкритті концептуальних основ та перспектив розвитку міжнародної торгівлі України із ЄС в умовах спрощеного митного регулювання.

Виклад основного матеріалу. В умовах сьогодення ЄС є найбільшим торговим партнером України. Так, за підсумками 2021 року з України до ЄС було здійснено 39% від сумарного обсягу зовнішньої торгівлі. Причому обсяг товарообороту становив 62,5 млрд. дол. США, оскільки зріс на 35% у порівнянні із попереднім роком [2].

Акцентуючи увагу на зовнішній торгівлі товарами, то як видно на рис. 1, експорт товарів з України до ЄС в період 2015-2021 років мав тенденційне збільшення, за винятком 2020 року, коли зниження становило 10,3% у порівнянні із попереднім роком. Аналогічна тенденція відбулась із показником імпорту товарів з України до ЄС, так стабільно

зростаючий тренд був присутній у 2015-2021 роках за винятком незначного скорочення у 2020 році на 4,6%.

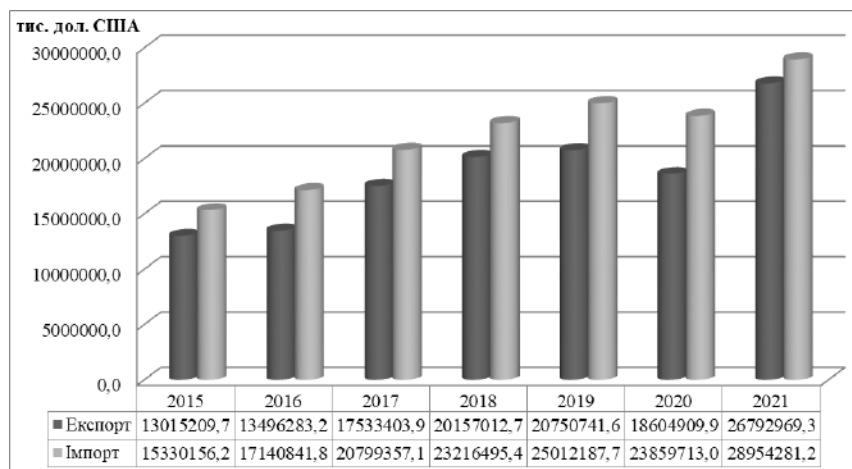

Рис. 1. Зовнішня торгівля товарами України з країнами Європейського Союзу

Джерело: побудовано на основі даних Державної служби статистики України [2].

На відміну від зовнішньої торгівлі товарами, зовнішня торгівля послугами між Україною та ЄС мала наступні тенденції. Протягом досліджуваного періоду відбулося тенденційне зростання експорту послуг з України до ЄС (у 2020 році спостерігалось зовсім несуттєве скорочення на 0,01% порівняно із 2019 роком) (рис. 2). Натомість динаміка імпорту послуг в період 2015-2021 років була зовсім нестабільною. Так, найвищим за досліджуваний період обсяг імпорту послуг був у 2019 після чого суттєво скоротився на 21,5% у 2020 році. У 2021 році відбулося незначне зростання цього показника (10,4%).

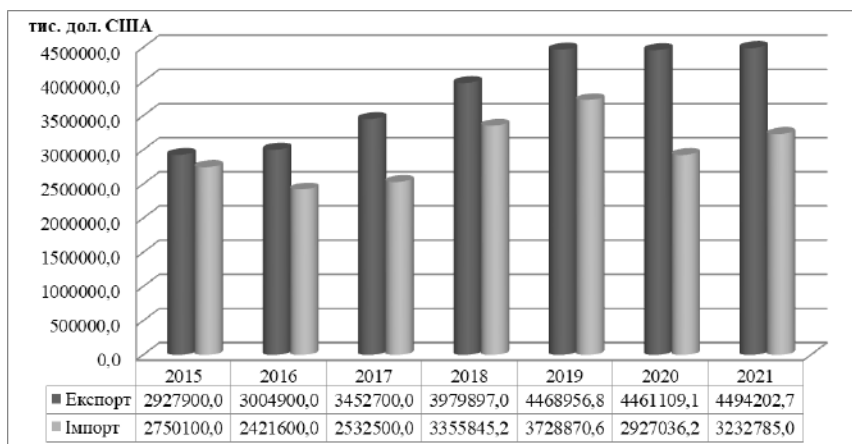

Рис. 2. Зовнішня торгівля послугами України з країнами Європейського Союзу

Джерело: побудовано на основі даних Державної служби статистики України [2].

У ході розкриття мети дослідження доцільно також зауважити про тимчасове доповнення до торговельних пільг, які застосовуються до української продукції з 4 червня 2022 року, як це передбачено Регламентом Європейського Парламенту та Ради № 2022/870 від 30 травня 2022 року [3] (далі Регламент). Регламент відображає умову щодо лібералізації торгівлі у відповідності до Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Цей Регламент розроблено на прохання нашої держави максимально спростити умови експорту продукції в умовах воєнного стану з метою поглиблення торговельних відносин із Європейським Союзом, а також задля здійснення експорту у інші країни світу.

Регламент вступив в дію з 4 червня 2022 року і діятиме до 5 червня 2023 року. Так, нові правила діють протягом року і допоможуть українським виробникам та експортерам

витримати тягар війни та зміцнити свої позиції на європейському ринку.

Положеннями Регламенту встановлено [3]:

1) призупинення дії всіх тарифів, що передбачені у Додатку I-A Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом на тимчасовій основі, зокрема: скасування мит на промислову продукцію, скасування яких відбувалося протягом 7-ми років та мало відбутися до кінця 2022 року; припинення застосування системи цін на фрукти та овочі; припинення усіх квот, які накладались на сільськогосподарську продукцію;

2) призупинення дії антидемпінгових мит на імпорт товарів українського походження на тимчасовій основі, яке діє з дня набрання чинності цього Регламенту;

3) тимчасове призупинення застосування глобальних гарантій щодо імпорту з України.

Такі заходи з лібералізації торгівлі залежать від деяких умов, зокрема від [3]:

1) додержання правил походження товарів і відповідних процедур в межах Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом;

2) утримання від нових обмежень на імпорт з ЄС, включаючи як застосування нових тарифів чи інших заходів, так і посилення існуючих обмежень (за винятком тих, які викликані потребами військового часу);

3) повага Україною принципів демократії, прав людини та основних свобод, верховенства права та постійні зусилля щодо боротьби з корупцією та незаконною діяльністю, які викладені в статтях 2, 3 та 22 Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Якщо Україна порушить ці правила, ЄС залишає за собою право провести розслідування і за результатами повністю або частково призупинити дію преференцій.

Єврокомісія також стежитиме за ситуацією на ринку ЄС. Якщо імпорт з України становить значну загрозу для європейських виробників, ЄС може відшкодувати мита на окремі продукти після проведення відповідних захисних розслідувань. Преференційні умови імпорту також застосовуються до товарів, які перебувають транзитом з України до ЄС на момент набуття чинності, або товарів, які вже перебувають на митниці ЄС. Однак лише за умови, що відповідна заява була подана до митниці ЄС в період 6-ти місяців з початку дії цього Регламенту [3].

Варто також наголосити, що 7 липня 2022 року було прийнято рішення запросити Україну до Конвенції про процедуру спільного транзиту (NCTS) і до Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі товарами. NCTS сприятиме пришвидшенню проходження товарів через кордон. Для України настане також можливість швидкого переміщення товарів між 36-ма країнами Європейського регіону. Практика засвідчує, що приєднання України до Конвенції про процедуру спільного транзиту (NCTS) і до Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі товарами стане важливим кроком на шляху вступу України до ЄС [4].

Після того, як Україна приєднається до Конвенції про процедуру спільного транзиту (NCTS) представники українського бізнесу зможуть користуватися такими перевагами і спрощеннями [4].

1) одна транзитна декларація і одна гарантія для переміщення товарів між 36-ма країнами (країни ЄС, Великобританія, Туреччина, Сербія, Північна Македонія, Ісландія, Норвегія, Ліхтенштейн, Швейцарія);

2) уповноважені компанії зможуть відправляти та одержувати товари особисто у себе в компанії, не відвідуючи митний термінал;

3) українські фінансові гарантії будуть діяти в інших 35-ти країнах світу.

Доцільно наголосити і те, що Конвенція про процедуру спільного транзиту (Convention on Common Transit Procedure – CCTP) – це основа для переміщення товарів між країнами-членами ЄС, країнами Європейської асоціації вільної торгівлі (EFTA / EFTA), Великою Британією, Туреччиною, Північною Македонією та Сербією. Нова комп'ютеризована транспортна система (NCTS) – це система, яка заснована на Конвенції про процедуру спільного транзиту. Україна реформує свою митну систему відповідно до стандартів ЄС. Спільне транспортування є одним із ключових питань економічної інтеграції між Україною та ЄС. Тому одним із основних зобов'язань України за економічною частиною Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом є приєднання до Конвенції про процедуру спільного транзиту [5].

Для того, щоб приєднатися до Конвенції про процедуру спільного транзиту, Україна має запровадити NCTS. Запровадження NCTS розпочато 16 листопада 2020 року. Запровадження системи в Україні відбуватиметься у три етапи: пілотний проект (завершено); національне застосування (розпочато 17 березня 2021 року, яке ще триває і досі); міжнародне застосування (розпочнеться тоді, коли Україна приєднається до Конвенції про процедуру спільного транзиту) [5].

NCTS об'єднує митні служби країн-учасниць Конвенції про процедуру спільного транзиту та забезпечує обмін митними даними. Завдяки Конвенції про процедуру спільного транзиту Україна може обмінюватися митною інформацією з 35-ма країнами. Митниці країн-учасниць Конвенції про процедуру спільного транзиту мають в системі один транзитний документ. Це дозволяє митним органам контролювати вантажі на кожному етапі транспортування. Після приєднання України до Конвенції про процедуру

спільного транзиту з 35-ма країнами-учасницями будуть встановлені єдині правила регулювання транспортних операцій (перевезень) в Україні та ЄС, які визначені Конвенцією про процедуру спільного транзиту. Так, перевезення товарів буде проводитись в рамках однієї транспортної процедури від митниці відправлення в одній країні до митниці призначення в іншій країні (i) за однією транспортною декларацією (ii). Відмітною ознакою спільної транспортної системи є обов'язкова гарантія та пломбування всіх рухів. Зараз в Україні фінансові гарантії при транзиті вимагаються лише для близько 30% товарів, але з часом вони будуть вимагатися для всіх видів товарів. Пломба поширюється на всі відправлення. Вона виконує захисну функцію і визнана в ЄС. Це підвищує безпеку транспортування [5].

Конвенція про процедуру спільного транзиту передбачає застосування багатьох спеціальних транзитних спрощень, зокрема: самостійне накладання пломб на вантажі; можливість відправлення чи одержання товару без пред'явлення митниці, застосування загальних фінансових гарантій, зокрема пов'язаних із зниженням розміру запезпечення початкової суми до 100%. Трейдери мають можливість одночасно отримати дозвіл на застосування деяких спрощень. Спрощення, які дає спільний транзит, вже доступні представникам українського бізнесу. Тобто вони дійсні навіть після приєднання до Конвенції про процедуру спільного транзиту без необхідності повторного затвердження до приєднання України до Конвенції про процедуру спільного транзиту [5].

Україна вже майже пройшла тест NCTS на відповідність положенням Конвенції про процедуру спільного транзиту. До кінця 2022 року Україна має пройти оціночну місію та взяти участь у Конвенції про процедуру спільного транзиту та

Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі товарами. Перед цим необхідно ухвалити Верховною Радою України законопроект №7420 і законопроекти про приєднання до обох конвенцій, а також виконати всі відповідні міжнародні процедури.

Перспектива участі у Конвенції про процедуру спільного транзиту є результатом спільної роботи експертів Мінфіну, Держмитниці, Національного банку України, Офісу підтримки реформ Мінфіну та експертів програми EU4PFM [6].

16 травня поточного року Україна розпочала процес отримання спеціального спрощення перевезень для роботи з NCTS. При цьому вже зараз під час національного застосування NCTS необхідно отримати спеціальні спрощення перевезень для уповноважених вантажоодержувачів та вантажовідправників. У подальшому передбачається міжнародне застосування процедур спільних перевезень, яке заплановане на кінець 2022 року [7].

Підприємства, які оформили не менше 50 декларацій у загальному транспортному режимі (T1UA), можуть претендувати на зазначені вище спрощення. Анкету буде подано в електронному вигляді, відповідна форма якої затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 12 серпня 2020 року №705 «Деякі питання надання дозволу на застосування спеціального транзитного спрощення». Варто зауважити, що в Україні запроваджено нову систему спрощення, яка відповідає практиці ЄС. Ключовим елементом цього є спрощення у системі спільного транзиту (NCTS) та у рамках Програми АЕО [7].

Станом на липень 2022 року до системи подано понад 1100 торговців, приблизно 4500 працівників митниці та понад 5500 декларацій. Поручителями стали 13 компаній. Українським компаніям почали надавати спеціальні спрощення перевезень [8].

Акцентуючи увагу на законодавчих аспектах, то Верховною Радою України в першому читанні було підтримано законопроект №7420 [9] про «митний безвіз». Так, цим документом пропонується:

1. Уніфікувати правила, передбачені Митним кодексом України, такі як отримання статусу фінансового гаранта, забезпечення сплати митних платежів та отримання дозволу на застосування спрощеної «загальної гарантії» та «звільнення від гарантії». Ці правила супроводжуються вимогами, визначеними Конвенцією про процедуру спільного транзиту від 20 травня 1987 року.

2. Дозволити використовувати спрощення під час митного оформлення всім довіреним компаніям, а не лише ліцензованим економічним операторам.

Доцільно зауважити і те, що прийняте урядове рішення визначає головну мету подальшої імплементації митного законодавства ЄС в Україні, наприклад [10]:

1. Українські компанії можуть використовувати транзитні декларації за допомогою NCTS. Це усуває необхідність оформлення додаткових транзитних документів у 36-ти країнах світу, що прискорює проходження товарів, які перетинають митні кордони.

2. Розширення кола компаній, які можуть скористатися аналогічними митними спрощеннями, наприклад такими, як у Європі: а) вимогами до фінансової стабільності для компаній зі статусом АЕО (найвищий рівень довіри); б) для компаній без статусу АЕО та компаній, які використовують NCTS, може бути можливим використання комбінації спрощень без потреби у фінансовій стабільності.

3. Запровадження європейської системи прийняття рішень для спрощення та схвалення інших рішень на вимогу компаній.

4. Запровадження європейської моделі класифікації продукції та попередніх рішень щодо країни походження.

5. Запровадження європейської практики гарантування сплати митних платежів з можливістю звільнення від гарантій для компаній, що переміщують будь-які товари, а не тільки ті, що внесені до певного переліку.

6. Закладення основи для побудови партнерства між митницею та бізнесом, що може прискорити митне оформлення.

Крім того, Інформаційне управління апарату Верховної Ради України запровадило механізм, подібний до того, що діє в ЄС, для видачі рішень митними органами, розгляду заявки, здійснення оцінки відповідності та моніторингу відповідності для персоналу митних органів і підприємств [9].

Законопроект №7420 [9] насамперед спрямований на вирішення питань, пов'язаних з автоматизованим економічним оператором (АЕО) та застосуванням загальних процедур транспортування. Цим питанням присвячено багато із запропонованих нововведень. Особливістю законопроекту є те, що практично відсутня відсилкова норма для підзаконних актів. Іншими словами, усі запропоновані норми митного законодавства є нормами прямої дії. Водночас, окрім питань АЕО, законопроект пропонує повністю оновити главу 4 Митного кодексу України.

Висновки. В результаті проведеного дослідження визначено, що перспективами розвитку міжнародної торгівлі України з ЄС в умовах спрощеного митного регулювання є вступ України до Конвенції про процедуру спільного транзиту та Конвенції про спрощення формальностей у торгівлі товарами. Встановлено, що на прохання України розроблено Регламент Європейського Парламенту та Ради № 2022/870 від 30 травня 2022 року з метою максимального спрощення умов експорту продукції в умовах воєнного стану для поглиблення торговельних відносин із Європейським Союзом, а також задля здійснення експорту у інші країни

світу. З'ясовано, що на першому читанні Урядом України підтримано законопроект №7420 про внесення змін до Митного кодексу України щодо деяких питань виконання Глави 5 Розділу IV Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про процедуру спільного транзиту: Міжнародний документ від 20.05.1987. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-87#Text
2. Державна Служба статистики України. URL: <https://ukrstat.gov.ua/>
3. Regulation(EU) 2022/870 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2022 on temporary trade-liberalisation measures supplementing trade concessions applicable to Ukrainian products under the Association Agreement between the European Union and the European Atomic Energy Community and their Member States, of the one part, and Ukraine, of the other part. URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.L_2022.152.01.0103.01.ENG&toc=OJ%3AL%3A2022%3A152%3ATOC
4. Митний безвіз – ухвалено рішення про запрошення України до митних Конвенцій про процедуру спільного транзиту (NCTS) та спрощення торгівлі товарами. URL: https://mof.gov.ua/uk/news/mitnii_bezviz__ukhvaleno_rishennia_pro_zaproschennia_ukraini_do_mitnikh_konventsii_pro_protseduuru_spilnogo_tranzitu_ncts_ta_sproshchennia_torgivli_tovarami-3514
5. Режим спільного транзиту (NCTS). URL: <https://customs.gov.ua/rezhim-spilnogo-tranzitu-ncts>
6. Тасліцький Г. Адаптація митного законодавства України до митного законодавства ЄС. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/adaptaciya-mitnogo-zakonodavstva-ukrayini-do-mitnogo-zakonodavstva-es.html>

7. Транзитні спрощення «авторизований вантажовідправник» та «авторизований вантажоодержувач»: як це працює? URL: <https://customs.gov.ua/news/ncts-26/post/tranzitni-sproshchennia-avtorizovanii-vantazhovidpravnik-ta-avtorizovanii-vantazhooorderhuvach-iaak-tse-pratsiuie-867>

8. Митний безвіз: Україну запросили до митних Конвенцій про процедуру спільного транзиту та спрощення торгівлі товарами. URL: https://biz.ligazakon.net/news/212395_mitniy-bezvz-ukranu-zaprosili-do-mitnikh-konventsy-pro-protseduru-splnogo-tranzitu-ta-sproshchennya-torgvl-tovarami

9. Проект Закону про внесення змін до Митного кодексу України щодо деяких питань виконання Глави 5 Розділу IV Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони № 7420 від 31.05.2022. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39720>

10. Мінфін: Уряд схвалив зміни до Митного кодексу України для міжнародного застосування NCTS та пришвидшення митного оформлення товарів. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/minfin-uryad-shvaliv-zmin-do-mitnogo-kodeksu-ukrayini-dlya-mizhnarodnogo-zastosuvannya-ncts-ta-prishvidshennya-mitnogo-oformlennya-tovariv>

